

NAVADNI PUPEK

(*Lissotriton vulgaris*)

Dolžina telesa z repom samčkov in samičk je največ do 10,5 cm.

Trebuh je po sredi nežno oranžno obarvan, ob strani prehaja v nežno rumeno-belo in je vedno črno pikast. Pike so prisotne tudi pri samičkah, le da so manjše in manj izrazite kot pri samčkih. Svetlo grlo je posuto s temnimi pikami, ki so redkejšje in manjše kot na trebuhu.

Pri nas živita dve podvrsti, ki ju ločimo po obliki telesa in hrbtnem grebenu samčkov v paritvenem obdobju.

Navadni pupek (zgoraj) ima okroglo telo ter visok in nazobčan hrbtni greben. Robati pupek (desno) pa ima zaradi izrazitih hrbtobočnih gub telo oglato ter nizek in nenazobčan hrbtni greben.

Ličinke so tik pred preobrazbo velike komaj 4 cm.

VELIKI PUPEK

(*Triturus carnifex*)

Z 10 do 18 cm je to največja vrsta pupkov ne le pri nas, temveč v vsej Evropi. Največji osebki so lahko veliki celo do 25 cm.

Trebušni vzorec je kot »prstni odtis« posameznega osebka, po katerem ga je možno kadarkoli prepoznati. Trebuh je rumen ali oranžen z nepravilno oblikovanimi črnimi pikami. Temno grlo je posuto s številnimi drobnimi belimi pikami.

Značilen je visok in izrazito nazobčan hrbtni greben samčkov v svatovski preobleki. Od repa, ki ima v tem času srebrno-belo progo, ga loči izrazita zarez.

Ličinke z značilnimi dolgimi zunanji škrgami, izrazito tankimi in dolgimi prsti in v tanko nitko stanjšanim repom prosto plavajo v vodi in so lahek plen plenilcev (predvsem rib).

PLANINSKI PUPEK

(*Mesotriton alpestris*)

Samčki in samičke so veliki od 6,5 do 11 cm, samičke so navadno nekoliko večje od samčkov. Značilen je enobarven rumeno-oranžen ali celo živo oranžno-rdeč trebuh, brez pik. Grlo je enako obarvano kot trebuh, pri nekaterih osebkih je lahko posuto s posamičnimi drobnimi črnimi pikami.

Samčki imajo v času svatovanja gladek in nizek rumeno-bel greben z natančno nanizanimi črnimi pikami, ki dajejo vtis pravičnega zaporedja (cik-cak vzorec).

Med vsemi pupki sega v najvišje ležeče predele (do 2000 m nadmorske višine), a je kljub temu razširjen in pogost tudi v nižjih legah.

Ličinke planinskega pupka lahko celo prezimijo in se šele naslednjo pomlad preobrazijo v odrasle osebke.

Pupki so repate dvoživke. Uvrščamo jih v družino pupkov in močeradov (Salamandridae). Imajo značilen bočno sploščen rep in so brez izrazitih zaušesnih žlez. Tanka in gola koža, brez varovalnih lusk ali dlak, s številnimi sluznimi in strupnimi žlezami, jih omejuje na zadrževanje v senčnih in vlažnih kopenskih habitatih. Imajo dva para kratkih in čokatih nog, s štirimi prsti na sprednjih in s petimi na zadnjih nogah. Živijo lahko več kot 20 let.

Spomladi se po zimskem mirovanju prikažejo iz svojih skrivališč pod zemljo, iz skalnih razpok, izpod kosov lesa ipd. ter se napotijo proti stoječim ali počasi tekočim vodam, kjer se pariyo. Samčki imajo v paritvenem obdobju vzdolž hrbta razvit hrbtni greben in so barviti.

Med paritvenim plesom, ki poteka v vodi, se samček postavlja pred drugimi samčki in privablja samičko. Nato na dno, list ali vejico vodnih rastlin odloži skupek semenčic (spermatofor), ki ga samička pobere s kloako. Oploditev je notranja in poteka v telesu samičke. V eni sezoni odloži samička od 150 do 300 ovalnih jajčec, ki jih posamič zavije v liste vodnih rastlin.

Iz jajčec se po nekaj tednih razvijejo ličinke, podobne odraslim osebkom, ki pa dihanje z **zunanjimi škrgami**. Prehranjujejo se z majhnimi nevretenčarji. Sprva še nimajo razvitih okončin, plavanje jih omogoča dobro razvit rep, sčasoma pa se jim najprej razvije sprednji par in nato kmalu še zadnji par nog.

Odrasli pupki se lahko v vodnih habitatih zadržujejo vse do jeseni, potem pa se napotijo nazaj v 300 do 600 m oddaljene kopenske habitate, kjer se še vedno prehranjujejo in pripravljajo na bližajočo zimo. Dihajo s kožo in preprostimi pljuči, so mesojedi in se hranijo z vsem, kar je dovolj majhno in se premika, v vodi z žuželkami, na kopnem pa tudi s polži in deževniki.

Navadni in veliki pupek sta razširjena po vsej Sloveniji, planinskega pupka pa ni v Slovenskem Primorju in ravnici Pomurja. Vrste med seboj ločimo po velikosti, oblikovanosti hrbtne grebene ter obarvanosti trebušnega dela telesa.

VARSTVO DVOŽIVK

Pupke ogrožajo zasipavanje in zaraščanje vodnih teles, izsuševanje močvirij, regulacije potokov ter naseljevanje tujerodnih vrst (predvsem plenilcev) v vodna telesa.

Veliki pupek spada med tiste evropsko ogrožene vrste, za katere so določena posebna ohranitvena območja – območja Natura 2000. Tu moramo ohranjanju velikega pupka nameniti še posebno pozornost.

KAJ LAHKO STORIM JAZ?

Pomagaj nam in skupaj bomo pomagali dvoživkam. Razišči okolico doma in poišči pupke, ki živijo v tvoji bližini, svoje natančne izsledke o pojavljanju posameznih vrst pa nam pošlji po pošti na spodnji naslov ali na elektronski naslov info@ckff.si.

INFO TOČKA

www.ckff.si/interreg/
info@ckff.si
02/ 629 51 50

www.herpetolosko-drustvo.si
info@herpetolosko-drustvo.si

Besedilo: Aleksandra Lešnik, Maja Cipot

Fotografije: Maja Cipot, Franc Rebeušek, Marta Jakopič, Martin Turjak

Lektoriral: Zoran Obradović

Oblikovanje: Maja Cipot

Založil: Center za kartografijo favne in flore, Antoličičeva 1, Miklavž na Dravskem polju

Partner na projektu je *Societas herpetologica slovenica* – društvo za preučevanje dvoživk in plazilcev, Večna pot 111, Ljubljana

Tisk: Trajanus d.o.o., Kranj, avgust 2007

Naklada 2000 izvodov

Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko

Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran

DVOŽIVKE V NAŠI BLIŽINI

PUPKI

Program INTERREG IIIA Slovenija-Avstrija 2000 – 2006
Projekt delno financira Evropska unija.